

บทที่ 2

แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งระหว่างบุคคลเชื้อชาติไทยกับบุคคลเชื้อชาติกระเหรี่ยงในเขตพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

- 2.1 แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง (Rethinking Political Culture)
- 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation)
- 2.3 แนวคิดการกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization)
- 2.4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาเหตุที่ผู้วิจัยได้เลือก 3 แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจาก ในพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีเชื้อชาติกระเหรี่ยง ซึ่งคนเชื้อชาติกระเหรี่ยงมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากประชากรเชื้อชาติไทยทั่วไป จึงทำให้ผู้วิจัยอยากทราบเกี่ยวกับความเหมือนหรือแตกต่างในเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชากรทั้งสองเชื้อชาติในเขตพื้นที่อำเภอสบเมย จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกแนวคิดทั้ง 3 แนวคิดมาใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้

2.1 แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง (Rethinking Political Culture)

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึงแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลซึ่งมาจากความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) และทัศนคติทางการเมือง (Attitude) ของบุคคลซึ่งได้รับการกล่อมเกล่า ถ่ายทอดปลูกฝังสืบต่อกันมาจนกระทั่งทำให้บุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคมนั้นเกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization Process) ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานจนทำให้บุคคลในสังคมนั้นมีความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) ที่แตกต่างกันซึ่งมีผลต่อพฤติกรรม

ทางการเมือง (Political Behavior) ของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบแผน (Pattern) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นจากกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิวัฒนาการของระบบการเมืองการปกครองที่ผ่านมาในอดีตโดยเฉพาะกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2549:649-650)

2.1.1 ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นมีการศึกษามาเป็นเวลานานทั้งจากนักวิชาการโลกตะวันตกและนักวิชาการชาวไทยซึ่งที่ผ่านมานักวิชาการเหล่านี้ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองไว้อย่างน่าสนใจได้แก่

Gabrial Almond (อ้างในสมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2549:652) เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)” เพื่ออธิบายแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมต่าง ๆ โดย Almond ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึงแบบแผนของความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง

Mill Yinger (อ้างในประภาส สุทธิอาการ, 2531:12) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า หมายถึงทัศนคติและการอบรมที่บุคคลแต่ละคนจะได้รับจากระบบการเมืองนั้นซึ่งประกอบด้วยความรู้ลึกและค่านิยมต่อระบบการเมืองและประเมินค่าต่อเหตุการณ์ทางการเมือง

Dahl (อ้างในสมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2549:652) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ใช้ในการอธิบายแบบแผนต่าง ๆ อันแตกต่างกันของความขัดแย้งทางการเมืองลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่น ๆ ได้แก่ความรู้ลึกหรือการกล่อมเกลางานของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง

Manheim (อ้างในสิทธิพันธุ์ พุทธหุน, 2554:109) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึงแบบแผนของความเชื่อและทัศนคติร่วมกันของบุคคลในสังคมเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองอย่างเดียวกันซึ่งปรากฏอยู่ในระบบการเมืองต่างๆเป้าหมายที่ว่าหมายถึงการมีผลประโยชน์ร่วมกันในขั้นมูลฐานและการประเมินค่าที่เหมือนกันตลอดจนการเห็นพ้องต้องกันจากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน

Almond and Verba (อ้างในขนิษฐาจิราภรณ์ สิริกุล, 2541:13) ได้สร้างแนววิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองว่าเป็นแบบแผนของทัศนคติหรือความโน้มเอียงทางการเมืองของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองและความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. Cognitive Orientation คือความโน้มเอียงเกี่ยวกับการรับรู้ความเข้าใจและความเชื่อที่มีต่อวัตถุและระบบการเมือง

2. Affective Orientation คือความโน้มเอียงเกี่ยวกับความพึงพอใจซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีต่อวัตถุและระบบการเมืองบทบาทของบุคคลการปฏิบัติงานและการกำหนดหน้าที่ของระบบการเมือง

3. Evaluative Orientation คือความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินค่าซึ่งเป็นการรู้สึกที่เป็นลักษณะการประเมินค่าตัดสินและมีความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมทางการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการมีค่านิยมและหลักเกณฑ์บางอย่างที่ใช้วัดคุณค่าของระบบและกิจกรรมทางการเมืองมาเป็นเครื่องวัดหรือตัดสินต่อการกระทำโดยจะมีข้อมูลข่าวสารเป็นตัวประกอบด้วย

Parson (อ้างในอมร รักษาสัตย์, 2544:149) ได้อธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการอบรมกล่อมเกลามีต่อส่วนต่างๆของระบบการเมืองการอบรมกล่อมเกลาก็ได้ว่าเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางการเมืองและการอบรมจะถูกกำหนดโดยขนบธรรมเนียมประเพณีแรงจูงใจระเบียบทางสังคมและสัญลักษณ์ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปแล้วความหมายของ “วัฒนธรรมทางการเมือง” ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วสามารถอธิบายได้ว่าเป็นแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมในลักษณะของความเชื่อกฎเกณฑ์ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองซึ่งปรากฏอยู่ในระบบการเมืองต่างๆเกิดจากการอบรมกล่อมเกลாத่านการเมืองซึ่งนำไปสู่การแสดงออกทางการเมือง

2.1.2 กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง(Political Culture) คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมดโดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องเฉพาะ “การเมือง”เป็นหลักซึ่งโดยความเป็นจริงจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ ของสังคมอย่างใกล้ชิด ดังนั้นกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางสังคมโดยมีกระบวนการดังนี้ (สมบัติ ชำรงค์ธัญวงศ์, 2549:653)

1. กระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลாத่านการเมือง (Political Socialization Process) บุคคลในสังคมจะผ่านกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลாத่านการเมืองมาแต่แรกเกิดโดยเริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัวโรงเรียนชุมชนที่ทำงานและจากสิ่งแวดล้อมโดยรวมโดยกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) จากกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลாதทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ทางการเมืองจากความรู้ทางกว้างจนถึงความรู้ทางลึกอาทิความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบอบการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ระบอบเผด็จการทหารระบอบคอมมิวนิสต์ระบอบสังคมนิยมและระบอบประชาธิปไตยเป็นต้นหรือความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ทั้งจากการปลูกฝังจากครอบครัว โรงเรียนองค์กรที่ทำงานและจากสื่อต่างๆ กระบวนการนี้จะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การเมือง” ในมุมมองอย่างหลากหลาย

3. ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง (Political Beliefs, Values, Attitudes) เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือเป็นความรู้แก่ผิวเผินหรือแบบลึกซึ้ง กระบวนการรับรู้ (Perception Process) ของแต่ละคนจะทำหน้าที่ในการกลั่นกรอง ถ้าเห็นว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะเกิดการปฏิเสธเช่นบุคคลเห็นว่าระบอบเผด็จการทหารหรือระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ดีก็จะปฏิเสธแต่ถ้าเห็นว่าดีเพราะเป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไปหรือหลักการที่ดีเช่นถ้าบุคคลเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยดี กระบวนการรับรู้จะทำให้เกิดการยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของตนซึ่งมีลักษณะดังนี้ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2549:655-657)

1. ระบบความเชื่อ (Beliefs) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ดำรงอยู่ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่ผิดเป็นการประเมินค่าถึงสิ่งที่เป็นอยู่ว่าดีหรือเลวหรือเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิธีหรือเป้าหมายของการกระทำว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลเมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและเห็นว่าการเมืองระบบใดดีก็จะยอมรับและยึดถือกลายเป็นความเชื่อทางการเมืองของตนอาทิความเชื่อเกี่ยวกับระบอบการเมืองต่างๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคล

2. ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิธีหรือเป้าหมายการกระทำของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะยืนยงถาวรต่างกับสมัยนิยม (Fashion) ที่ไม่ยืนยงถาวรเป็นความเชื่อที่มีผลต่อการกระทำในระยะสั้นแล้วเลือนหายไป ค่านิยมทางการเมืองจึงเป็นการแสดงออกของความเชื่อทางการเมืองในรูปของการกระทำที่สามารถมองเห็นได้อาทิ ค่านิยมเผด็จการและค่านิยมประชาธิปไตยเป็นต้นการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะทำให้รู้ว่าบุคคลเหล่านั้นมีความเชื่อทางการเมืองอย่างไร

3. ทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกของคนที่สั่งสมมาจากประสบการณ์อันยาวนานและมีผลต่อการตอบสนองสิ่งต่างๆ ด้วยลักษณะของความรู้สึกและความพอใจของตนดังนั้นทัศนคติทางการเมืองจึงเกิดขึ้นจากกระบวนการรับรู้ทางการเมืองของบุคคลจนกระทั่งทำให้เกิดความเชื่อทางการเมืองเกี่ยวกับลัทธิหรือระบอบการเมืองต่างๆ และการแสดงออกในรูปแบบของความรู้สึกทาง

การเมืองอาทิเช่นรู้สึกพอใจกับระบอบประชาธิปไตยที่เคารพในเรื่องเสรีภาพความเสมอภาคและความยุติธรรมของคนในสังคมและความรู้สึกไม่พอใจกับระบอบการเมืองที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล เป็นต้น

4. พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behaviors) เมื่อบุคคลมีความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองอย่างไรก็จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้นอาทิเช่นบุคคลใดมีความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยบุคคลนั้นก็จะเคารพในสิทธิเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่นจะเห็นคุณค่าของความเสมอภาคและความยุติธรรมของสังคมถ้ามีการเลือกตั้งก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอถ้ามีการแสดงความคิดเห็นก็จะเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลพฤติกรรมการเมืองเหล่านี้จะเกิดจากอิทธิพลของความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคล

5. วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) คือกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถคาดหมายได้ว่าบุคคลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอบุคคลที่กล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมาและบุคคลที่เคารพในความเสมอภาคของผู้อื่นพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนเช่นนี้จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้น

2.1.3 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba (อ้างในวรรณกรรม กาญจนสุวรรณ, 2544:160) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ ในสังคมและสามารถจำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. วัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบ (The Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเลยไม่มีการรับรู้ไม่มีความเห็นและไม่ใส่ใจต่อระบบการเมืองไม่คิดว่าตนเองมีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองลักษณะการเมืองแบบคับแคบจะค้นพบได้ในกลุ่มคนที่ยากจนและไร้การศึกษาเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการรับรู้และเข้าใจบทบาทของตนต่อระบบการเมือง

2. วัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า (The Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองทั่วไปแต่ไม่สนใจเข้าร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการและไม่มีความรู้สึกว่าเขาเองมีความหมายหรือมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองบุคคลเหล่านี้จะยอมรับอำนาจรัฐเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐโดยคุณลักษณะการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจกับระบบการเมือง

โดยทั่วไปแต่มีความเชื่อว่าอำนาจรัฐเป็นของผู้ปกครองประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น

3. วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (The Participant Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองที่ดีเห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งนี้เพื่อควบคุมกำกับตรวจสอบให้ผู้ปกครองทำการปกครองเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะเห็นได้จากชนชั้นกลางส่วนใหญ่ของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง

จากแนวคิดของ Almond และ Verba ดังกล่าวได้นำมาอธิบายลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ อาจอธิบายได้ดังนี้คือ

ในประเทศที่ด้อยพัฒนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยากจนและไร้การศึกษาประชาชนเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะรับรู้และเข้าใจต่อระบบการเมืองและบทบาทของตนเองต่อระบบการเมืองและมักจะถูกปลูกฝังด้วยความเชื่อดั้งเดิมแต่โบราณว่าการปกครองเป็นเรื่องของเจ้านายทำให้ผู้ปกครองสามารถครองอำนาจโดยไม่ถูกตรวจสอบจากประชาชนลักษณะเช่นนี้คือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบ

ส่วนในประเทศกำลังพัฒนาแม้ประชาชนส่วนใหญ่จะยังคงยากจนและไร้การศึกษาและมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบแต่ชนชั้นกลางที่มีโอกาสได้รับการศึกษาและมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหนือกว่าจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่วไปแต่จะถูกปลูกฝังให้ยอมรับอำนาจรัฐเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถือว่าอำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจของผู้ปกครองลักษณะเช่นนี้เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า

สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วหรือในประเทศที่กำลังพัฒนาที่กลุ่มคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและตระหนักถึงคุณค่าและบทบาทของตนต่อระบบการเมืองต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อควบคุมกำกับตรวจสอบการบริหารของผู้ปกครองให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนลักษณะเช่นนี้เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตาม Almond และ Verba ยังชี้ให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นว่าในสังคมต่างประชาชนทั้งประเทศมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะทั้งนี้เพราะประชาชนในสังคมนั้น ๆ มักมีแนวความคิดที่แตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งจะเป็นผลต่อ

ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเหล่านั้นด้วย Almond และ Verba สรุปได้ว่าในสังคมต่างๆ ประชาชนมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน (Mixed political culture) ได้แก่ (อ้างใน สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2549:667-668)

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบผสมไพร่ฟ้า (The Parochial-Subject Culture) เป็นแบบที่ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับอำนาจของผู้นำ (เผ่าหมู่บ้านเจ้าของที่ดิน) แต่ประชาชนได้พัฒนาความจงรักภักดีไปสู่ระบบการเมืองที่มีขอบเขตกว้างกว่าเผ่าหมู่บ้านและเจ้าของที่ดินโดยยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางให้อยู่เหนือกว่าแต่ประชาชนก็ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมืองหรือแม้ได้รับสิทธิก็ยังไม่สนใจรวมถึงไม่คิดว่าตนจะมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมืองกล่าวคือประชาชนยังคงความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมแต่ไม่ยอมรับอำนาจเด็ดขาดของหัวหน้าเผ่าอย่างเคร่งครัดแต่หันมายอมรับระเบียบกฎหมายของรัฐบาลกลาง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (The Subject-Participant Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองโดยคิดว่าตนมีบทบาทและมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีประชาชนอีกบางส่วนยังคงเมินเฉยและไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังให้การยอมรับอำนาจรัฐโดยปราศจากเงื่อนไข ในรูปแบบนี้ในระยะแรกอาจทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคงแต่หากดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจะมีอิทธิพลให้กลุ่มคนที่มีความสนใจวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าหรือแบบอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติหันมาสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สุด

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบผสมแบบมีส่วนร่วม (The Parochial Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศเกิดใหม่และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกล่าวคือประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบแต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเชื้อชาติศาสนาทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาประโยชน์ของตนอาณาไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองโดยกลุ่มชนหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางอำนาจนิยมในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางประชาธิปไตยโดยลักษณะความขัดแย้งทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองผู้วิจัยเห็นว่าประชาชนในสังคมต่างๆ มักมีความแตกต่างกันในเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเหล่านั้นดังนั้นในสังคมต่างๆ ประชาชนจะมีวัฒนธรรมแบบผสมผสาน (Mixed Political Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองค้ำเคบผสมไพร่ฟ้า (The Parochial-Subject

Culture), วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (The Subject-Participant Culture) และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมการมีส่วนร่วม (The Parochial Participant Culture) อย่างไรก็ตามการนำเอาแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

จากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว หากจำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองตามกระบวนการทางการเมืองอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมหรือแบบเผด็จการและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 2 อย่างนี้มีลักษณะตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิงกล่าวคือ (สมบัติ ชำรงค์ รัชวงศ์, 2536:315-318)

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritative Political Culture) เป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยมหรือแบบเผด็จการเช่นการปกครองแบบสังคมนิยมวินาศกรรมการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเผด็จการซึ่งทั้งทหารและพลเรือนเป็นต้นซึ่งลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมมีลักษณะที่สำคัญคืออำนาจการปกครองทั้งหมดเป็นของผู้ปกครองหรืออาจเรียกว่าอำนาจธิปไตยเป็นของผู้ปกครองโดยที่การบริหารประเทศล้วนเป็นไปตามอารมณ์และความต้องการของผู้ปกครองเป็นหลักและประชาชนถูกตัดขาดจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่เป็นการคำสั่งของผู้ปกครองเพื่อแสดงการสนับสนุนเจตนารมณ์ของผู้ปกครองเท่านั้นและนอกจากนี้ประชาชนถูกปลูกฝังให้เชื่อว่าประชาชนที่จะต้องเชื่อฟังยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนดซึ่งหน้าที่ในการบริหารประเทศของผู้ปกครองประชาชนไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวประชาชนที่ดีต้องมีวินัยและไม่กระทำการเรียกร้องอันจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายต่อประเทศซึ่งลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมหรือเผด็จการนี้นอกจากจะพบเห็นโดยทั่วไปในประเทศที่ปกครองแบบอำนาจนิยมหรือเผด็จการแล้วอาจจะเห็นได้ในประเทศที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงจากอำนาจนิยมไปเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ยากจนและความรู้ น้อยแม้โครงสร้างการปกครองจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับโอกาสในการเรียนรู้และเข้าใจระบอบประชาธิปไตยก็ยังคงยึดถือค่านิยมหรือทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมอยู่ดั้งเดิมและจะเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยรวมทั้งเป็นสาเหตุให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยขาดความมั่นคงโดยอาจเกิดการปฏิวัติและรัฐประหารอยู่เสมอ

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่าเป็นการ

ปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนมีลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยประกอบด้วย

ประการที่ 1 บุคคลต้องมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ จะต้องได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการคือ หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมาก

ประการที่ 2 บุคคลต้องมีความใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น มายึดในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ จนไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพราะบุคคลโดยธรรมชาติล้วนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ประการที่ 3 บุคคลต้องมีความไว้วางใจและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ระบอบประชาธิปไตยจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีความเสมอภาคเท่าเทียมในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นแม้บุคคลจะมีความสามารถแตกต่างกัน แต่โอกาสที่เท่าเทียมกันจะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะเพื่อบรรลุความสำเร็จในการมีชีวิตที่ดีได้เสมอภาคกัน

ประการที่ 4 บุคคลต้องเห็นคุณค่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ เพื่อแสดงว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจะต้องแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การแสดงอำนาจของประชาชนในการกำหนดผู้ปกครอง ตลอดจนการควบคุม กำกับ และตรวจสอบผู้ปกครองให้มุ่งมั่นในการบริหารเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างมั่นคง

ประการที่ 5 บุคคลต้องเคารพในกติกาและกฎระเบียบที่เป็นประชาธิปไตย การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง บุคคลต้องเคารพกติกาของสังคมโดยเคร่งครัด และเป็นการแสดงออกถึงการไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และกติกาของสังคมจะส่งเสริมให้สังคมดำรงอยู่อย่างมีระเบียบวินัย เป็นระเบียบวินัยที่เกิดจากความสำนึกของบุคคลในสังคมมิใช่เกิดจากการบังคับด้วยอำนาจเผด็จการ

ประการที่ 6 บุคคลต้องให้ความสนใจและติดตามกิจกรรมทางการเมือง การปกครองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อมิให้นักการเมืองฉวยโอกาสใช้อำนาจไปในทางมิชอบ และจะต้องมีความพร้อมในการแสดงออกซึ่งความต้องการและการสนับสนุนหรือการคัดค้านของตนต่อรัฐบาลเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

ประการที่ 7 บุคคลจะต้องมีความกล้าหาญในการวิพากวิจารณ์ทางการเมืองด้วยความคิดสร้างสรรค์ เพื่อแสดงให้เห็นผู้ปกครองตระหนักตลอดเวลาว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และผู้ปกครองมีเพียง “หน้าที่” ที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ผู้ปกครองไม่มี “สิทธิ” ที่จะละเมิดอำนาจอธิปไตยของปวงชน

2.1.4 ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองสามารถแบ่งความสำคัญออกได้ 3 ประการคือ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2540:154-155)

1. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ให้ระบบการเมืองอันเป็นผลทำให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับรัฐโดยการเชื่อฟังคำสั่งของประมุขและปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นการรักษาระเบียบของสังคมการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางวัฒนธรรมการเมืองสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตกเพื่อแก้ไขปัญหาของชาติและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมืองหากสังคมการเมืองใดประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมนั้นก็จะสามารถนำอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมาขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนเพื่อบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นได้

2.1.5 วิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทย

วิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยภายใต้กระบวนการอบรมกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง เช่นเดียวกับสังคมอื่นคือผ่านการขัดเกลาเรียนรู้ถ่ายทอดสืบต่อและยอมรับจนกลายเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาซึ่งสามารถพิจารณาได้จากวิถีชีวิตแบบไทยควบคู่กับการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผ่านมาถึงระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันซึ่งวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่มีการผสมผสานมากขึ้นทำให้มีลักษณะที่แตกต่างมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สังคมไทยจะต้องเผชิญกับกระแสของวัฒนธรรมทางการเมืองหรือวัฒนธรรมอื่นๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทยคนไทยจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในอดีตสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมจึงยึดถือจริตประเพณีเป็นหลักในการ

ดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติประเพณีและความเป็นอยู่ของคนไทยในชุมชนเกษตรกร
ยังมีอยู่น้อยมากลักษณะ โครงสร้างของสังคมไทยตั้งอยู่บนลักษณะที่เรียกว่า “อิสระตามสบาย”
(Individualism) และ “การมีลำดับชั้นในสังคม” (Hierarchical Structure) (สมบัติ วงศ์ศรีรัตน์, 2536:
66)

1. ลักษณะสังคมที่เป็นแบบอิสระตามสบายลักษณะสังคมแบบนี้ทำให้คนไทยมีลักษณะที่
รวมกันเป็นองค์กรหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมที่มีประสิทธิภาพถึงแม้จะรวมกันเป็นกลุ่มเป็น
ก้อนแล้วแต่ก็เป็นลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองตามแบบสบายมากไปจึงทำให้มีการแตกแยกในภายหลัง
ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบพรรคการเมืองไทยได้อย่างหนึ่งนอกจากนี้
ลักษณะอิสระตามสบายนี้ไม่เพียงแต่ทำให้คนไทยรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนในรูปแบบของสมาคม
หรือสหพันธ์ด้วยความแตกต่างระหว่างลักษณะของสังคมที่เป็นอิสระตามสบายแบบไทยกับลักษณะ
ของสังคมที่เป็นอิสระตามสบายของประเทศอื่นที่เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยในแง่ของสิทธิความ
เสมอภาคและอภิสิทธิในบางเรื่องเช่นความลับส่วนตัวเป็นต้นแต่รูปแบบอิสระตามสบายแบบไทย
กลับมีลักษณะตามสบายแบบขาดความรับผิดชอบที่มีต่อสถาบันกล่าวคือการเป็นตัวของตัวเองโดยไม่
สนใจหรือผูกพันต่อสถาบันทางสังคมและมีลักษณะที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมุ่งความเป็น
อิสระส่วนตัวเป็นใหญ่แต่ในขณะเดียวกันสังคมไทยก็ประกอบไปด้วยการเคารพอำนาจและอาวุโส
(แสง บุญมี , 2537:58)

2. การมีลำดับชั้นในสังคมหรือระบบอาวุโสแบบยอมรับอำนาจเป็นลักษณะที่สำคัญของ
สังคมไทยที่คนไทยมักจะมีลักษณะ “เคารพนับถือ” และ “ตระหนักรู้” ว่าตนเองอยู่ในสภาพใดในสังคม
ดังนั้นสังคมไทยจึงมีโครงสร้างอย่างหนึ่งที่เน้นอยู่กับ “สถานภาพ” ที่เป็นตัวชี้ว่าตัวเองควรปฏิบัติ
บทบาทอะไรและอย่างไร

อย่างไรก็ตามลักษณะอิสระตามสบายและเคารพนับถือระบบอาวุโสที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น
ทั้ง 2 ลักษณะได้ทำหน้าที่เป็นไปอย่างสอดคล้องต้องกันเพื่อดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของสังคมไทย
ดังกล่าวข้างต้นระบบอาวุโสยังทำหน้าที่อยู่ในสังคมเมื่อเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม
ขณะเดียวกันสังคมก็ยอมรับต่อความเป็นตัวของตัวเองแบบไทยตราบนานเท่าที่ไม่เกิดการ
กระทบกระเทือนต่อระดับอันแรกจนเกินไปกล่าวคือเมื่อใดที่มีพลังแห่งอำนาจขาดหายหรืออ่อนแรง
ลงไปความเป็นอิสระนิยมจะเข้ามาแทนที่และมีอิทธิพลอย่างเห็นได้ชัด (สมบัติ วงศ์ศรีรัตน์, 2524:68)

2.1.6 วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย

ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการเมือง
ของไทยมีพื้นฐานมาจากหลายระบบจึงทำให้สังคมไทยและคนไทยมีอุดมการณ์และพฤติกรรมที่พอ

สรุปได้ดังนี้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมและการถ่ายทอดของสังคมภายใต้การปกครองแบบดั้งเดิมซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2534: 36-41)

1. อำนาจนิยมคนไทยส่วนใหญ่ชอบใช้อำนาจเด็ดขาดเคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจรวมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบทุกอย่างไว้กับผู้นำทั้งนี้จะได้จากการปกครองทุกระดับนับตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชาติจะนิยมใช้อำนาจบังคับให้ปฏิบัติตามมากกว่าการใช้หลักการและเหตุผลหรือการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะนิยมรวมอำนาจไว้ในตัวผู้นำการทำงานจึงเป็นลักษณะสั่งจากเบื้องบนลงมามากกว่าการริเริ่มมาจากเบื้องล่าง

2. นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้องในสังคมไทยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มพวกพ้องกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอผู้นำผู้เป็นเจ้านายผู้มีอำนาจวาสนาผู้มีบารมีต้องสามารถให้ความคุ้มครองและให้ผลประโยชน์แก่ลูกน้องได้ส่วนลูกน้องต้องตอบแทนด้วยการสนับสนุนและให้บริการแก่เจ้านายความสัมพันธ์เช่นนี้มีในทุกหนทุกแห่งเช่นในระบบพรรคการเมืองหรือในระบบราชการคนไทยจึงนิยมนับถือผู้มีอำนาจเพื่ออาศัยบารมีปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัวข้าราชการจำนวนมากจึงมีแนวโน้มที่จะสนใจรับใช้ผู้ใหญ่มากกว่าการให้บริการประชาชนและประชาชนส่วนมากก็ยังถือว่าข้าราชการเป็นเจ้านายของตนตำแหน่งหน้าที่การงานมักถือเสมือนเป็นสมบัติส่วนตัวอีกทั้งมีการยึดถือระบบพวกพ้องเมื่อผู้เป็นผู้นำพ้นตำแหน่งไปบรรดาลูกน้องทั้งหลายก็จะแสวงหาเจ้านายคนใหม่ในสังคมไทยการเป็นเจ้านายจึงได้รับการเคารพนับถือมากกว่าการอวยพรของผู้ใหญ่สมัยก่อน ๆ ที่มีต่อเด็ก ๆ จึงมักเห็นว่าเมื่อโตขึ้นขอให้ได้เป็นเจ้าคนนายคน

3. ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการนอกจากจะนิยมระบบเจ้านายกับลูกน้องแล้วความสัมพันธ์และการช่วยเหลือกันและกันเป็นส่วนตัวยังมีความสำคัญมากในการประกอบกิจกรรมเกือบทุกอย่างการรวมกลุ่มในทางการเมืองหรือสังคมจึงต้องอาศัยบุคลิกภาพของผู้นำเป็นหลักยิ่งกว่านั้นคนไทยยังเป็นผู้เล็งผลเลิศในทางปฏิบัติมากกว่าในทางอุดมการณ์กล่าวคือจะสนใจกับสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาพความเป็นจริงได้โดยไม่ยากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ทำได้หรือให้ผลประโยชน์ส่วนตนอย่างชัดเจน

4. ความเป็นอิสระนิยมคนไทยรักความเป็นอิสระชอบทำอะไรโดยลำพังตนเองไม่ยอมให้ใครมายุ่งเกี่ยวกับตนมากนักไม่ชอบการถูกบังคับหรือตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของคนอื่น คนไทยส่วนมากขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตไม่ชอบการอยู่ใต้กฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบของสังคมไม่ค่อยมีระเบียบวินัยเช่นการบังคับให้นักเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนไปจนถึงข้าราชการบังคับให้นักเรียนตัดผมสั้นแต่กลับหลังก็มีการฝ่าฝืนอยู่ทั่วไปเพราะชอบความอยู่สบายการรวมกลุ่ม

ในทางการเมืองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งจึงเป็นไปได้ยากความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมจึงมีน้อย

5. การยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมมีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยึดมั่นในความเชื่อค่านิยมทัศนคติและประเพณีเก่า ๆ อยู่ กล่าวคือ ยังเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ของขลังและโชคลางจึงมักฝากอนาคตไว้กับดวงชะตาซึ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งทางใจหรือความหวังของชีวิตโดยเฉพาะเมื่อประสบปัญหาหรือความเดือดร้อนจึงเป็นการยากที่คนไทยโดยทั่วไปจะยึดหลักการและเหตุผลมาวิเคราะห์สถานการณ์หรือมองโลกในความเป็นจริงโดยทั่วไปแล้วคนไทยส่วนใหญ่มักมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะอนุรักษนิยมจะสนใจพิธีกรรมมากกว่าการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างจริงจังในขณะที่เดียวกันก็ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงและการเสี่ยงเช่นจะมีการถามหมอดูเพื่อหาฤกษ์ในการทำรัฐประหารหรือลงรับสมัครเลือกตั้งรวมถึงเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของหลวงประชาชนทั่วไปไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องยิ่งกว่านั้นคนเหล่านี้ยังมีความคิดอันค่อนข้างแคบคือยังผูกพันอยู่กับกลุ่มเดิมๆของตนเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าสังคมส่วนรวม

6. ความเชื่อชาไม่มีความกระตือรือร้นหรือสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองคนไทยโดยทั่วไปจะพอใจในสถานภาพที่เป็นอยู่ของตนเองจะยอมรับสภาพที่เสียเปรียบของตนเองโดยถือว่าตนมีบุญวาสนาหรือโชคชะตาเพียงแค่นั้นเป็นกรรมเก่าของตนจึงไม่ชอบกระตือรือร้นชวนชวนทำงานเท่าที่จำเป็นสำหรับการครองชีพเท่านั้นส่วนใหญ่จะชอบความสะดวกสบายและสนใจบำนาญต่าง ๆ เช่นการพนันและเสพของมีนเมาแต่จะไม่ชอบจริงจังในชีวิตและงานขาดความมุ่งมั่นในเรื่องความสำเร็จของงานหรือแม้แต่ในเรื่องของกิจกรรมบ้านเมืองแม้แต่การประท้วงหรือนัดหยุดงานมักก็จะมีการเล่นลิเกราวสลับกันไปเกี่ยวกับการเมืองก็ถือว่าเป็นเรื่องสกปรกไม่ก่อให้เกิดผลดีกับตนเองยิ่งกว่านั้นคนส่วนใหญ่ถือว่าการแก้ปัญหาสังคมเป็นของชนชั้นปกครองจึงไม่สนใจการเข้าร่วมการเมืองเลยแม้แต่น้อย

นอกจากนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยส่วนใหญ่ยังเป็นในลักษณะดังนี้ (ชัยสิทธิ์ สันตบุรินทร์ทอง, 2514:174-180)

1. ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผล
2. ยกย่องผู้ที่มีความรู้และได้รับการศึกษาสูง (Degreeism)
3. เคารพและคล้อยตามผู้มีวิทยุติสูงโดยเฉพาะในระบบราชการจะปรากฏชัด
4. เป็นทาสเงินและวัตถุนิยมปรากฏให้เห็นในการถือราษฎรบังหลวงในวงราชการหรือแม้แต่การซื้อเสียงในระหว่างการเลือกตั้ง

5. รักความเป็นอิสระแบบตัวใครตัวมันเอาตัวรอดโดยขาดความร่วมมืออย่างจริงจังในการทำงานเป็นคณะ

6. นิยมอำนาจมากกว่าความเสมอภาคมีความคิดแบบศักดินาคั่งอยู่ทำให้เชื่อเรื่องบุญวาสนากรรมเก่าว่าเป็นตัวกำหนดการมีอำนาจวาสนาในปัจจุบัน

7. มีความเชื่อทางไสยศาสตร์และหัวโบราณ

8. นิยมการเล่นพรรคเล่นพวก (Patronage System) เช่นการฝากเข้าทำงาน

9. เชื้อชาติต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตัวอย่างเช่นการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งปรากฏในกรุงเทพฯ ว่าเป็นความเชือชาที่ว่าชาชนบท

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมืองผู้วิจัยได้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นลักษณะของการให้นิยามและความหมายของนักวิชาการตะวันตกและลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งพบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยจะมีส่วนที่เกิดจากลักษณะนิสัยและการดำรงชีวิตของประชาชนซึ่งวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาจนผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนทุกระดับในสังคมไทยรวมถึงระบบราชการของไทยด้วย อาทิเช่นแนวคิดอำนาจนิยมซึ่งเป็นในลักษณะเคารพและเชื่อฟังผู้ที่มีอำนาจและฝากความรับผิดชอบทุกอย่างไว้กับผู้นำจะนิยมการใช้อำนาจบังคับมากกว่าการใช้หลักการและเหตุผลรวมถึงการยึดมั่นประเพณีดั้งเดิมและมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของขลังและโชคกลางจึงมักฝากอนาคตไว้กับโชคชะตาซึ่งหากบุคลากรภาครัฐที่เป็นตัวขับเคลื่อนประเทศยังมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นในลักษณะเช่นนี้แล้วย่อมไม่สามารถนำพาประเทศให้พัฒนาได้ซึ่งบุคลากรภาครัฐควรมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นในลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยใช้หลักการของความเป็นเหตุผลและเป็นตัวอย่างที่ดีต่อประชาชน

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยที่สูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยที่ต่ำตามไปด้วย นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่าการพัฒนาทางการเมืองคือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสำเร็จของการพัฒนา

ทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย

ในส่วนของกระบวนการทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริงคือ การแสดงกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้คือ กระบวนการทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ ในฐานะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมือง ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลและองค์กรทางการเมืองที่ครอบคลุมระบบปฏิสัมพันธ์(Political process) จึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมหล่อหลอมทางการเมือง(Political Socialization) ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม(สมบัติ ชำรงค์ชัยวงศ์, 2536: 371-372)

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จรรยา สุภาพ กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง” (จรรยา สุภาพ, 2514: 333)

ทิพาพร พิมพิสุทธ์ ได้ให้ความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง “การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่าAutonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายโดยทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า Mobilized participation” (ทิพาพร พิมพิสุทธ์, 2542:133-134)

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง “บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง และตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคม และเป็นคนที่มีความหวังในชีวิต” (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2539:123)

ชูวงศ์ ฉายะบุตร กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายไปถึงการให้ความร่วมมือ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนต่อระบบการเมือง นั่นคือการมีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ร่วมกับ

เจ้าหน้าที่รัฐบาล การให้ความสนับสนุน เป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหา ในการปกครองและการบริหาร การให้ความร่วมมือในการเสียภาษีเป็นอีกทางหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งจะทำให้ ไม่เกิดปัญหา จนกลายเป็นประเด็นทางการเมืองต่อไป” (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539: 8)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงหมายถึงการปฏิบัติการโดยสมัครใจไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จ หรือไม่มีการจัดองค์การหรือไม่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องและจะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับ ตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การ บริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับไหนของรัฐบาล

2.2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยทั่วไปนั้นจะพบว่าพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งภายในสังคมเดียวกัน และระหว่างสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติจะไม่มี ความแน่นอนเกี่ยวกับทัศนคติ และการกระทำทางการเมืองของตน กล่าวคือ การแสดงออกของบุคคลในทางการเมืองจะแตกต่างกัน ไปขึ้นกับเวลาและสถานการณ์ ในบางเวลาและบางสถานการณ์บุคคลจะมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมาก ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญทางการเมืองมีลักษณะเป็นพลวัตร (dynamic) และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บางครั้งเปลี่ยนแปลงเร็ว บางครั้งเปลี่ยนแปลงช้า การ เปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลทั้งสิ้น จะมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับความสนใจทางการเมืองของแต่ละบุคคล

การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยความหมายที่เป็นรูปธรรมหมายถึงการแสดงออกซึ่งการกระทำ ทางการเมือง ซึ่งมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญได้แก่

1. การกำหนดตัวผู้ปกครอง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุด ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย คือ การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การที่ประชาชนปรากฏตัวแสดงตนในการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำทางการเมือง จึงเป็นการ แสดงออกในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะแสดงออกซึ่งการกำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่าน กระบวนการเลือกตั้ง ดังนั้นการคัดเลือกตั้งผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่าย บริหาร จึงเป็นการกระทำทางการเมืองเพื่อยืนยันในสิทธิการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของ ประชาชน การที่ผู้นำทางการเมืองจะมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับ การยอมรับหรือการให้ฉันทานุมัติจากประชาชน การกระทำทางการเมืองเช่นนี้เป็นการยืนยันว่ารัฐบาลใน ระบอบประชาธิปไตยต้องเป็นรัฐบาลของประชาชนและโดยประชาชนเท่านั้น และรัฐบาลจะดำรงอยู่

ได้นานแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับผลงานของรัฐบาลว่าได้กระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนสมดังเจตจำนง
ทั่วไปของประชาชนหรือไม่ ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนทั้งการ
เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของปวงชนและสะท้อนเจตจำนงทั่วไปของประชาชน

ด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของการมี
ส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้นำทางการเมือง จะทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ผู้นำทางการเมืองที่ดี
กล่าวคือ จะทำให้ได้ผู้นำที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมทางการเมืองผู้นำประเภทนี้จะ
ส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี ปัญหาของประชาชนจะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำ
ให้ประชาชนมีชีวิตที่มีความสุข ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมใดประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจและ
ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองจะเท่ากับเปิดโอกาสให้
บุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพปะทะผลประโยชน์เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับความ
เดือดร้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาของประชาชนจะมิได้รับการเอาใจใส่แก้ไขให้บรรลุผล ชำร่วย
ยิ่งจะก่อให้เกิดปัญหาทับทวีคูณยิ่งขึ้นเมื่อบุคคลเหล่านี้ใช้อำนาจฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน

การส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกซึ่งการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองอย่างกว้างขวาง
และทั่วถึง จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยจะต้องส่งเสริมให้ประชาชน
ใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างแท้จริง มิใช่ส่งเสริม
ด้วยการกระทำที่มกมายและไร้เหตุผลหรือด้วยอารมณ์สินจ้าง

นอกจากประชาชนจะมีสิทธิในการเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองแล้วประชาชนยังมีสิทธิถอดถอน
ผู้นำทางการเมืองที่ประพฤติปฏิบัติมิชอบอีกด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้นำทางการเมืองมิได้กระทำเพื่อ
ตอบสนองเจตจำนงทั่วไปของประชาชน หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ขัดต่อคุณธรรมทางการเมือง
หรือการเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงออกเพื่อขับไล่ผู้นำที่ไม่พึง
ประสงค์เหล่านั้นได้ อาจกระทำด้วยการแสดงประชามติไม่ยอมรับผู้นำทางการเมืองทั้งโดยนิตินัยถ้า
กฎหมายบัญญัติไว้ หรือโดยพฤตินัยได้ ซึ่งจะมีผลให้ผู้นำที่ไม่พึงประสงค์นั้นออกจากตำแหน่งใน
ที่สุด

ดังนั้น การใช้อำนาจของประชาชนในการกำหนดผู้ปกครองจึงเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วม
ร่วมทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง และเป็นกลไกสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีอำนาจในการกำหนดทิศ
ทางการพัฒนาประเทศ ทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพียงใด ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน นอกจากจะสะท้อนระดับของการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ยังสะท้อนถึง
แนวโน้มในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย

2. การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งมนระบอบประชาธิปไตยคือการมีส่วนร่วมในการผลักดันการตัดสินใจที่สำคัญของรัฐบาลในสังคมประชาธิปไตยโดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นพหุสังคม (Pluralist society) กล่าวคือเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มหลากหลายทางสังคม อาทิ ชุมชน สมาคม กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ กลุ่มเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มการเคลื่อนไหวต่างๆของกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของตน (ในกรณีของกลุ่มผลประโยชน์) หรืออาจเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น และจะมีผลเกี่ยวพันกับการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อตอบสนองเป้าหมายของกลุ่ม

ในสังคมที่มีระดับการพัฒนาสูงกิจกรรมของกลุ่มต่างๆจะเข้มข้น การต่อสู้หรือต่อรองระหว่างกลุ่มจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะความพยายามในการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อให้สนองตอบต่อเป้าหมายของกลุ่มตน ในหลายกรณีกลุ่มต่างๆ อาจเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากประชาชน เพื่อแสดงให้รัฐบาลเห็นว่าการเรียกร้องของกลุ่มตนสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อเพิ่มอิทธิพลต่อการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลให้มีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น การเรียกร้องของกลุ่มต่างๆเหล่านี้อาจกระทำโดยตรงต่อรัฐบาล หรืออาจกระทำผ่านพรรคการเมืองที่กลุ่มตนสนับสนุนก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเรียกร้องมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นโดยมีเงื่อนไขการให้ความสนับสนุนแก่พรรคการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเป็นเครื่องต่อรอง

ในกรณีที่กลุ่มต่างๆ กระทำการผลักดันโดยตรงต่อรัฐบาล อาจพิจารณาได้จากการเรียกร้องของสมาคมผลประโยชน์ต่างๆ อาทิ สมาคมธนาคาร ผลักดันรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายการเงินการธนาคาร หรือสภาอุตสาหกรรมผลักดันรัฐบาลเกี่ยวกับโครงสร้างภาษีอากร ส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น ปรากฏการณ์เหล่านี้จะปรากฏในประเทศที่พัฒนาแล้ว

ส่วนสังคมที่มีระดับการพัฒนาดำ การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์มักอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในกรณีเช่นนี้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่มีพลังและไม่มีศักยภาพในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ทำให้การตัดสินใจของรัฐบาลถูกรอบงำด้วยอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งได้ง่าย ทำให้กลุ่มเหล่านี้ นอกจากจะมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังมีอิทธิพลทางการเมืองสูงอีกด้วย ปรากฏการณ์เช่นนี้จะปรากฏในสังคมด้อยพัฒนา และสังคมกำลังพัฒนาโดยทั่วไป

การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลโดยกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ จะมีผลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม จึงกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำทางการเมืองในระดับองค์การของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในระดับสูง

การแข่งขันของกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ยิ่งมีมากและมีอย่างกว้างขวางจะยิ่งทำให้การแข่งขันนำไปสู่ความยุติธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนจะมีกลุ่มเป็นตัวแทนในการต่อรองอย่างเสมอภาค ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดมีกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์น้อย จะนำไปสู่การสร้างอำนาจผูกขาดในการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล กรณีเช่นนี้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไร้อำนาจการต่อรองจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบ และผลประโยชน์จากการตัดสินใจของรัฐบาลจะตกเป็นของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์จำนวนน้อยเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง จึงเป็นกลไกสำคัญอีกประการหนึ่งในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างเสมอภาค ซึ่งจะส่งเสริมให้การตัดสินใจของรัฐบาลตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างยุติธรรม

ดังนั้นบทบาทของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่อการตัดสินใจของรัฐบาล จึงมีความสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจากระดับบุคคลไปสู่ระดับองค์การซึ่งต้องอาศัยกลยุทธการรวมกลุ่มเป็นกลไกสำคัญ

3.การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยถือว่าประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลได้ทั้งการสนับสนุนและคัดค้าน อาจกระทำโดยการเขียนการพูดและการโฆษณาเผยแพร่ทั้งปวง

การแสดงออกของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลทั้งในเรื่องนโยบายและการบริหารงาน ถือเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่หรือด้วยการพูด การอภิปราย และการให้สัมภาษณ์ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลได้อย่างเสรี แต่ต้องกระทำด้วยความสร้างสรรค์และมีเหตุผล ในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความกล้าหาญในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมาและด้วยเหตุด้วยผล การวิพากษ์โดยประชาชนเป็นเหมือนกลไกที่คอยควบคุม กำกับ ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นกลไกที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารระบบราชการให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเสมอภาค

ในปัจจุบันนี้การวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้สื่อต่างๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ นับว่ามีบทบาทสำคัญในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจกิจกรรมของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการ

วิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐก่อให้เกิดประเด็นของการพูดคุยจะพัฒนาไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ และมีผลต่อการตัดสินใจของตนว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำของรัฐบาล ถ้าไม่เห็นด้วยอาจพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่มีระดับสูงขึ้น เช่น การเข้าร่วมรณรงค์ทางการเมือง เป็นต้น

4. การชุมนุมเคลื่อนไหวในทางการเมือง ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล

การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองถือเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายและการกระทำของรัฐบาล และเพื่อแสดงการเรียกร้องให้รัฐบาลตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว โดยปกติการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองจะเกิดขึ้นต่อเมื่อการต่อรองกับรัฐบาลด้วยการเจรจาไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มผู้เรียกร้องจึงจัดให้มีการชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพลังในการต่อรองให้สูงขึ้น ถ้าการชุมนุมเคลื่อนไหวได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชุมนุมจะมีผลให้ประชาชนสนใจ และอาจเข้าร่วมในการชุมนุมมากขึ้น และในที่สุดจะเป็นการบีบบังคับให้รัฐบาลต้องทำตามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม

การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนรัฐบาล ส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีลักษณะเป็นการชุมนุมเพื่อให้กำลังใจ อาจจะมีป้ายคำขวัญที่กล่าววยกย่อง ชื่นชม ประกอบการชุมนุมด้วย การชุมนุมลักษณะนี้จะไม่มีการยึดถือ ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นและสิ้นสุดตามกำหนดการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

แต่การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านรัฐบาลจะมีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การชุมนุมประเภทนี้โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากความไม่พอใจต่อนโยบายของรัฐบาล อาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของกลุ่มหรือประโยชน์ของสังคมก็ได้ การชุมนุมจะเพิ่มความร้อนแรงยิ่งขึ้นหากข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล การชุมนุมอาจจะตั้งมั่นอยู่กับที่หรือมีการเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มความกดดันต่อรัฐบาลก็ได้ ถ้าประเด็นที่เคลื่อนไหวเป็นเรื่องผลประโยชน์ของสังคมและประชาชน ส่วนใหญ่เห็นด้วย ประชาชนอาจเข้าร่วมมากขึ้น จนในที่สุดหากรัฐบาลไม่ยอมตกลงตามข้อเสนออาจเกิดการประท้วงหน้าและนำไปสู่การปะทะกัน การเป็นการจลาจลในที่สุด

การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทยที่นำไปสู่ความรุนแรงมีหลายครั้ง อาทิ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 เป็นต้น

การชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองแม้จะเป็นสิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตย แต่จะต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างจะต้องไม่ละเมิดกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย จะต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

การที่จะต้องระบุว่า การชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างสามารถกระทำภายใต้กรอบของกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตย ก็เพื่อยืนยันว่า ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่จะชุมนุมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อการสนับสนุนหรือคัดค้านรัฐบาล แต่ในระบอบเผด็จการประชาชนจะไม่มีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้าง ดังเช่นในสมัยการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร จะมีกฎหมายระบุว่า “ห้ามประชาชนชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คน” ถ้าต้องเคารพกฎหมายที่ไม่เป็นประชาธิปไตยเช่นนี้ ประชาชนย่อมไม่มีเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองได้ ดังนั้น จึงถือว่าถ้ากฎหมายไม่เป็นประชาธิปไตยประชาชนย่อมมีสิทธิละเมิดได้ เพราะการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองได้ระบอบเผด็จการย่อมมีความหมายในการโค่นล้มและยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นประชาธิปไตยด้วย

การชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมือง ถ้าเกิดขึ้นมากโดยที่รัฐบาลไม่สามารถตอบสนองการเรียกร้องของประชาชนได้ อาจนำไปสู่การไร้เสถียรภาพทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนา อาจเป็นสาเหตุให้ผู้นำกองทัพแอบอ้างเพื่อใช้กำลังเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองได้ ดังนั้น นักเคลื่อนไหวในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาหลักการในระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงสืบไป (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2536:373-382)

2.2.3 สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล พยายามที่จะทำให้เป้าหมายประสบความสำเร็จแต่การกระทำของเขาอาจไม่ใช่การกระทำทางการเมือง เพราะอาจเห็นว่าวิธีที่ไม่เป็นการเมือง น่าจะได้ผลดีกว่าวิธีการทางการเมืองแล้ว เขาก็จะทุ่มเทให้กับวิธีการที่ไม่เป็นการเมือง แต่เป้าหมายบางประการจำเป็นต้องใช้วิธีการทางการเมืองเท่านั้นจึงจะบรรลุผลได้ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองขึ้น พวกนี้จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

นอกจากนี้ ในสังคมที่มีการขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติ มีการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ปัญหาเหล่านี้จะอยู่ในรูปของการเมืองและก่อให้เกิดการปลุกกระดม อันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่รุนแรงขึ้นได้ ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่สังคมประสบเช่นปัญหาด้านเศรษฐกิจ สินค้าราคาแพง ค่าครองชีพตกต่ำเหล่านี้ อาจนำมาซึ่งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบ

ใด ๆ ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการของรัฐบาลว่าจะมีประสิทธิภาพที่จะแก้ปัญหา และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับวิธีอื่น ๆ

สรุปได้ว่าสาเหตุที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีดังต่อไปนี้

1) กระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้เป็นผลให้สังคมเดิมแปรเปลี่ยนไปมีการกลายสภาพเป็นเมืองพัฒนาอุตสาหกรรม ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจาก การระดมทางสังคม ในขณะเดียวกันในสังคมที่ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจ อยู่ในอัตราที่ต่ำกว่ากระบวนการระดมทางสังคมแล้ว ความคับข้องใจก็เกิดขึ้นถ้าไม่สามารถถูกขจัดไปได้แล้วประชาชน จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสร้างข้อเรียกร้อง และนำเข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

Nie, Powell and Prewitt (อ้างในนันทนา วรรณะภูติ, 2539:26) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ โครงสร้างชนชั้น และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จาก 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่า คนที่มีฐานะทางสังคมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ อาจอธิบายได้ว่าผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยเพิ่มการเข้าไปมีส่วนร่วม โดยทำให้เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากขึ้น และคนพวกนี้มีแนวโน้มว่าเป็นสมาชิกขององค์กรใด ๆ สูงกว่าชนชั้นอื่น ๆ นอกจากนี้ทั้งสามท่านยังศึกษาพบว่า สมาชิกที่เอาจริงเอาจังขององค์กรมีแนวโน้มว่า จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ

ดังนั้น เมื่อโครงสร้างของคนเปลี่ยนไปจะเป็นผลให้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองเปลี่ยนไปด้วย คือ

- 2.1) มีความสำนึกในหน้าที่ของราษฎรมากขึ้น
- 2.2) ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น
- 2.3) ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐที่มีต่อตนเองยิ่งขึ้น
- 2.4) มีความสำนึกในฐานะนักการเมือง
- 2.5) ให้ความสนใจอย่างยิ่งยวดในกิจกรรมทางการเมือง

3) อิทธิพลของปัญญาชนและการสื่อสารแบบใหม่ ในสังคมที่เกิดขึ้นใหม่หลายประเทศ ที่ผู้มีการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนอกจากนี้

อิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ยังมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ในการให้การอบรมทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคม และที่สำคัญสื่อมวลชนจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ซึ่งถ้าผู้ปกครองไร้ประสิทธิภาพไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม ก็จะเป็นผล ทำให้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นด้วย

4) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง ก็ถือเป็นสาเหตุประกอบอันสำคัญอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา การขัดแย้งมักเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่อยู่ในอำนาจซึ่งไม่ต้องการที่จะเห็นผู้นำหัวก้าวหน้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกระดมประชาชน ให้เกลียดชังระบบการเมืองที่เป็นอยู่ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองใหม่ โดยอ้างความสามารถ ที่จะให้ความยุติธรรม และสิ่งที่ดีกว่า การขัดแย้งนี้มักจะนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบรุนแรง

5) รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวกับเรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้น นับเป็นสาเหตุที่สำคัญที่จะทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น ในระบบสังคมเดิมนั้นเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จะตกอยู่ในอิทธิพลของกระบวนการประเพณี ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะได้รับการแก้ไขกันเอง และมองรัฐบาลเป็นเรื่องของคนชั้นสูงโดยแยกตนเองออกจากการเมือง แต่ในปัจจุบันประเทศได้รับการพัฒนาขึ้น ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และติดต่อกับผู้อื่นได้สะดวกขึ้น ทำให้ประชาชนพยายามเรียกร้องหรือต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้น

6) อิทธิพลของการศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าคนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

Almond and Verba (อ้างใน นันทนา วรรณะภูติ, 2539:29) ในหนังสือ The Civic Culture ได้สรุปว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ว่า

- 1) ผู้ที่มีการศึกษาคือ ยิ่งตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลมีต่อบุคคลมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย
- 2) ผู้ที่มีการศึกษาคือจะติดตามข่าวสารทางการเมือง และให้ความสนใจต่อการรณรงค์หาเสียงมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย
- 3) ผู้ที่มีการศึกษาคือ ยังมีข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาก
- 4) ผู้ที่มีการศึกษาคือ จะสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องทางการเมืองได้กว้างขวาง และให้ความสนใจต่อการเมืองอย่างมีเป้าหมาย และมีประเด็นที่กว้างขวาง

5) ผู้ที่มีการศึกษาดี มีแนวโน้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการถกเถียง และพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น

6) ผู้ที่มีการศึกษาดี จะรู้สึกรู้สึกว่ามีความอิสระในการสนทนาเรื่องราวทางการเมืองกับบุคคลทั่ว ๆ ไป แต่ผู้มีการศึกษาน้อยมีแนวโน้มที่จะไม่สนใจที่จะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง

สรุปได้ว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ถ้าไปสู่อะไรก็ตามทางสังคมสูงขึ้นไปมีโอกาสรับรู้ผลกระทบของรัฐบาล และมีโอกาสรับประโยชน์ในทางการเมือง

2.2.4 ระดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

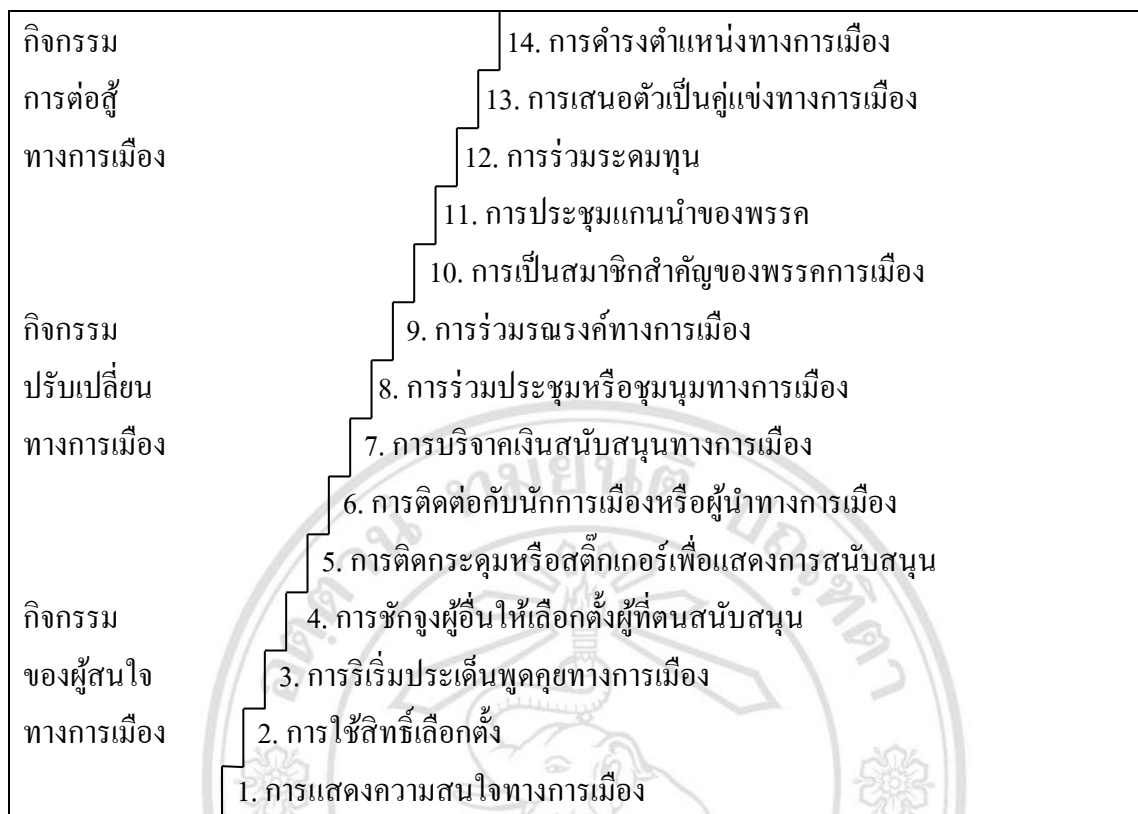
สวานา พรพัฒน์กุล (2520:21) ได้จัดแบ่งระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จากน้อยไปหามาก ดังนี้

1. รับฟังข่าวสารทางการเมือง
2. ออกไปใช้เสียงในการลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้ายประกาศสนับสนุนหรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของแผน
12. ช่วยหาเงินให้พรรคการเมือง
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรค หรือได้รับเลือกตั้ง

สมบัติ ชำรงชัญญ์ (2539:40-42) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไปของสมาชิกในสังคม จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่สนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับกลุ่มที่สนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยกลุ่มที่สนใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจำแนกได้ดังนี้ กลุ่มผู้สนใจติดตามทางการเมืองกลุ่มผู้ที่อยู่ระหว่างกลุ่มผู้สนใจติดตามทางการเมืองและกลุ่มที่ต้องการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองกลุ่มที่ต้องการเข้าไปต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง ลักษณะเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยกระตุ้นที่แต่ละบุคคลได้รับบทบาทของผู้ที่สนใจทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปผู้ที่สนใจอาจเปลี่ยนไปเป็นผู้ที่ไม่สนใจ และผู้ที่ไม่สนใจอาจเปลี่ยนเป็นผู้ที่สนใจทางการเมืองก็ได้ หรือในกลุ่มผู้สนใจเองก็อาจเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่สนใจจะเข้าไปต่อสู้ทางการเมืองมาเป็นเพียงแค่ผู้สนใจติดตามทางการเมืองเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูงอาจต้องใช้ปัจจัยผลักดันจากภายนอกมาก อาทิ การได้รับการสนับสนุนการเงินจากเพื่อน หรือตนเอง มีความรู้สึกอย่างรุนแรงต่อประเด็นทางการเมืองที่ต้องการจะผลักดัน จึงทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมือง และเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองแล้วจะทำให้บุคคลต้องขยายบทบาททางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนออกไปอย่างกว้างขวางผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยฐานคติ สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง มีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับการกระทำอื่น ๆ ทางการเมือง มีลักษณะเป็นลำดับขั้น กล่าวคือบุคคลที่อยู่ในลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีกิจกรรมทางการเมืองเหมือนกัน ผู้ที่มีลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองในลำดับสูงจะครอบคลุมกิจกรรมทางการเมืองในลำดับต่ำกว่าด้วย จากฐานคติดังกล่าว ได้นำเสนอความคิดว่าด้วยลำดับขั้นตอนการเกี่ยวพันทางการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลจะเริ่มต้นจากลำดับต่ำสุด คือการไม่สนใจทางการเมือง และในที่สุดของการสนใจทางการเมืองจะแบ่งเป็นลำดับขึ้นจากต่ำสุดไปสู่สูงสุด ดังภาพประกอบที่ 3

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 3 แสดงลำดับขั้นตอนของการเกี่ยวพันทางการเมือง

ที่มา: สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2539:40-42)

สรุปได้ว่า ระดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังไม่มีวิธีการใดที่จะบอกถึงขอบข่ายและความเข้มข้นในรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เป็นลำดับขั้นได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด เพราะว่าการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดพยายามที่จะทำให้เป้าหมายของพวกเขาได้ประสบผลสำเร็จนั้น ถ้าพวกเขาเห็นว่าอาจจะทำโดยวิธีการที่ไม่เป็นวิธทางการเมือง หรือเห็นว่าวิธีการที่ไม่เป็นการเมืองดังกล่าว สามารถที่จะได้ผลดีกว่าที่วิธทางการเมืองแล้วก็อาจทุ่มเทให้กับวิธีการที่ไม่เป็นทางการเมืองได้ แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองบางประการจำเป็นต้องใช้วิถีทางการเมืองเท่านั้น จึงจะประสบผลสำเร็จ และยังไม่มีวิธีการใดที่จะบอกถึงขอบข่ายและความเข้มข้นในลักษณะต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้เป็นลำดับขั้นได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด

2.2.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วมคือก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของ

สาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้

1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอ สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด

2) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้น ๆ วิธีการนี้จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายซึ่งโดยทั่วไปมักจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดทำหรือดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระยะต้น

3) การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความเห็นขัดแย้งกัน คนละทาง ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4) ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ตลอดจนรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง ความขัดแย้งในโครงการอาจนำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์อันยากที่จะแก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำกิจกรรมของประชาชนในสังคมที่ได้มีส่วนกระทำร่วมกันทางการเมือง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยสมัครใจ และถูกต้องตามกฎหมายของสมาชิกในสังคมถึงการให้ความสนใจในทางการเมือง และแสดงบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ร่วมอยู่ในกลไกทางการเมืองของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลและ

ไม่จำเป็นจะต้องมีจุดประสงค์ที่ไปไกลถึงขนาดมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เพียงแต่โดยการแสดงบทบาทง่าย ๆ เช่น การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ฟังการอภิปรายทางการเมืองและการหาเสียง เข้าร่วมการรณรงค์ต่าง ๆ ทางการเมือง ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ให้การสนับสนุนการเมืองและพรรคการเมือง ลงสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น

2.3 แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization)

2.3.1 ความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมืองคำว่า “การกล่อมเกลาทางการเมือง” ได้มีการใช้คำนี้ต่าง ๆ กันเช่น “การเรียนรู้ทางการเมือง” “การจัดเกลาทางการเมือง” “การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง” “การเรียนรู้ทางการเมือง” “สังคมทางการเมือง” “สังคมประกิตทางการเมือง” ซึ่งคำต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Socialization

Greenstein (อ้างในฟิลิปปส์ คัด ห้วยหงษ์ทอง, 2551:26) ได้อธิบายความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมืองว่ามีสองลักษณะคือความหมายในวงแคบและความหมายในวงกว้าง ความหมายในวงแคบคือการให้ข่าวสารทางด้านการเมืองการปลูกฝังค่านิยมทางด้านการเมืองและการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเมืองอย่างมีเจตนาซึ่งกระทำโดยสื่อกลาง (agents) ที่มีความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการในการอบรมสั่งสอนความหมายในวงกว้างคือการเรียนรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์ไม่ว่าการเรียนรู้นั้นจะเป็นแบบทางการหรือไม่เป็นทางการจะมีเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม

Dawson and Prewitt (อ้างในไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2552: 2) ได้สรุปข้อคิดเห็นไว้ว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองคือกระบวนการของการพัฒนาซึ่งบุคคลแต่ละคนจะได้มาซึ่งโลกทัศน์ทางการเมือง

Easton and Dennis (อ้างในศักดิ์สิทธิ์ ฌารเลิศ, 2551:289) กล่าวว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองหมายถึงกระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองซึ่งได้แก่ความรู้ทัศนคติบรรทัดฐานและค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งหรือจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วจะทำให้สมาชิกใหม่แสวงหาวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลาซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพหรือการคงอยู่ของระบบการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นการกล่อมเกลาทางการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบปรับตัวดำรงอยู่ต่อไป

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2531:12)ให้ความหมายว่ากระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง คือแบบแผนที่คนเรียนรู้หรือสร้างเสริมความโน้มเอียงทางการเมืองของตนขึ้นเป็นตัวตน

จุมพล หนิมพานิช (2531:6) ให้ความหมายว่าการเรียนรู้ทางการเมืองหมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติความเชื่อความรู้สึกความสำนึกและค่านิยมที่เกี่ยวกับการเมืองระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง

จากความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมืองดังกล่าวมานี้พอจะสรุปได้ว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองหมายถึงกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆทางด้านการเมืองการให้ข่าวสารทางด้านการเมืองและการปลูกฝังค่านิยมทางด้านการเมืองแก่บุคคลในสังคมโดยมีสื่อกลางที่ทำหน้าที่นี้ที่สำคัญได้แก่ครอบครัวสถาบันการศึกษาเพื่อนสื่อมวลชนกลุ่มอาชีพกลุ่มศาสนา

2.3.2 แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง

Almond and Verba (อ้างในสมบัติ ธำรงค์ธัญวงศ์, 2549:658) ได้เสนอแนวคิด “จิตวิทยาวัฒนธรรม” (Psychocultural approach) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองสรุปได้ 4 ประการคือ

1. ประสบการณ์ในวัยเด็กโดยเชื่อว่าประสบการณ์ก่อนวัยผู้ใหญ่ (Pre – Adult) เป็นแหล่งที่มาของทัศนคติทางการเมืองแบบแผนอำนาจและในสภาพการณ์ทางสังคมเมื่อครั้งวัยก่อนผู้ใหญ่มีบทบาทที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อเกี่ยวกับรูปแบบของความโน้มเอียงทางการเมืองสถาบันที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในวัยเด็กคือสถาบันครอบครัวและโรงเรียน

2. อาชีพการงานและองค์กรต่างๆที่บุคคลเข้าไปมีส่วนแบบแผนจากสถาบันเหล่านี้ยังมีความใกล้ชิดกับแบบแผนอำนาจของระบบการเมืองเท่าไรแบบแผนอำนาจนั้นจะมีผลอย่างสำคัญต่อแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นและมากกว่าแบบแผนอำนาจในครอบครัว

3. มาตรฐานของระบบการเมืองมาตรฐานของระบบการเมืองแต่ละสังคมก็จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลงรูปแบบดังกล่าวนี้ Almond และ Verba ได้อาศัยการวิเคราะห์จากผลการวิจัยระหว่างชาติ (5 ชาติคือสหรัฐอเมริกาเยอรมันอังกฤษอิตาลีและเม็กซิโก) ปรากฏว่าผู้ตอบคำถามว่าสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัวโรงเรียนหรืออาชีพการงานมีผลต่อการคาดหวังในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Dawson และคณะ (อ้างในไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2552:2) ได้เสนอทฤษฎีการให้การกล่อมเกลาทางการเมืองไว้ 3 ทฤษฎีสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎี Psychodynamic เป็นการมองการพัฒนาการของปัจเจกบุคคลโดยเน้นขั้นตอนของวุฒิภาวะ (Maturation) ของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อ “ผู้นำทางการเมือง” และ “ผู้มีอำนาจทางการเมือง” อย่างไรนั้นจะเป็นผลมาจากการถ่ายทอดความรู้สึกที่เคยมีต่อ “บิดา” ฉะนั้นในทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญของครอบครัวต่อการก่อเกิดทางการเมืองของบุคคลในสังคม

2. ทฤษฎี Social – Learning ทฤษฎีนี้มีจุดเน้น “สิ่งเร้า” ซึ่งเป็นสิ่งที่ปัจเจกบุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราสิ่งเร้าที่สำคัญที่อยู่รอบตัวบุคคลคือ “ข่าวสาร”

3. ทฤษฎี Cognitive – Development เป็นทฤษฎีที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับความสามารถในการปรับตัวของปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิดอันสืบเนื่องมาจากพื้นฐานสำคัญคือประสบการณ์ของเรา

2.3.3 สถาบันในกระบวนการก่อเกิดทางการเมือง

จุมพล หนิมพานิช (2531:17-18) ได้กล่าวว่าการแบ่งสถาบันในกระบวนการก่อเกิดทางการเมืองโดยสรุปได้ดังนี้

1. ครอบครัว เป็นสถาบันหรือแหล่งของการเรียนรู้และทางการเมืองที่สำคัญเป็นแหล่งวัฒนธรรมทางการเมืองอันสำคัญได้แก่ทัศนคติความเชื่อตลอดจนค่านิยมที่เกี่ยวกับการเมือง ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งการที่ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันหรือองค์กรที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กก็เพราะเด็กเมื่อแรกเกิดมาส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวสำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมีอยู่หลายวิธีแต่ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นอย่างไม่มีการวางแผนที่เป็นระบบและส่วนใหญ่เป็นไปโดยไม่ตั้งใจ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุคติพันธ์ (2526:23) กล่าวว่าครอบครัวเป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่ในการอบรมหล่อหลอมทางการเมืองของสังคมเป็นโครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบอิทธิพลที่สำคัญของครอบครัวคือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจกล่าวก็คือภายในครอบครัวจะมีลักษณะการตัดสินใจร่วม (Collective Decision) ซึ่งมีลักษณะอำนาจเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ (Authoritative) ในทัศนะของเด็กเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามหรือไม่เชื่อฟังจะนำไปสู่การลงโทษหรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการดังนั้นประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผลต่อความรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคตถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับ

เชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบนั้นในอนาคตนักวิชาการบางคนเห็นว่าในครอบครัวที่มีการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองจะมีความผูกพันกับหน้าที่ทางการเมือง

2. สถาบันการศึกษา

2.1 โรงเรียนกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนทั้งนี้เพราะในสังคมสมัยใหม่การเรียนรู้ทางการเมืองมักจะเกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยผ่าน

2.1.1 หลักสูตรที่ต่างยอมรับกันว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเครื่องมือหนึ่งในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและหลักสูตรหน้าที่พลเมืองทั้งนี้เพราะหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองของชาติ

2.1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียน (Class – Room ritual life) การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนอกจากจะเรียนรู้ในโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรแล้วเด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียนได้อีกเช่นการเคารพธงชาติการร้องเพลงชาติเป็นต้นซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

2.1.3 ครูกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กเพราะ ประการที่หนึ่งสำหรับเด็กแล้วครูคือสัญลักษณ์ของอำนาจหน้าที่ที่เด็กส่วนใหญ่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องมาให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลทางการเมืองในรูปของตัวบุคคลที่ใช้อำนาจครั้งแรกแม้ว่าจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ทางการเมืองอำนาจทางการเมืองที่เป็นนามธรรมและมีลักษณะร่วมเช่นโครงสร้างของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์เท่าใดนักประการที่สองครูในฐานะผู้สอนถ้าครูมีวิธีการสอนวิธีการถ่ายทอดที่ดีนอกจากจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองที่ถูกต้องแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอีกด้วยแต่ถ้าหากวิธีการสอนวิธีการถ่ายทอดของครูไม่ดีไม่มีความเหมาะสมแน่นอนนอกจากจะทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้นเกิดความเกลียดชังทางการเมืองแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจการเมืองที่ไม่ถูกต้องอีกด้วยประการที่สามความรู้ความสามารถของครูผู้สอนถ้าครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็นอย่างดีมีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์ตลอดจนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนคุณลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก

2.2 สถาบันระดับอุดมศึกษาได้แก่วิทยาลัยโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญของนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปมักจะเป็นแหล่งที่เปลี่ยนแปลงลักษณะที่นิ่งเฉยทางการเมืองการไม่แสดงออกทางการเมืองความไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ความสนใจอยากแสดงออกทางการเมือง

3. กลุ่มเพื่อน (Peer Group) เป็นกลุ่มปฐมนิเทศประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมทัดเทียมกันโดยทั่วไปมีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและการปรับตัวของบุคคลในสังคมในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นที่ยอมรับกันว่ากลุ่มเพื่อนมิได้มีบทบาทยิ่งย่อนไปกว่าครอบครัวและโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็นผู้ใหญ่ดังปรากฏในผลการวิจัยของMassialasที่พบว่านอกจากครอบครัวและสถาบันการศึกษาได้แก่โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กแล้วกลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อยในแง่ของการต่อสู้เด็กวัยรุ่นมักจะต่อสู้ตามความเชื่อของกลุ่มนอกจากนี้พวกนี้มักจะมีความเชื่อทางสังคมและการเมืองไปในทางที่ตีความแตกต่างในบทบาทระหว่างกลุ่มเพื่อนและครอบครัวคงจะอยู่ที่ขณะที่ครอบครัวช่วยสร้างการรับรู้การเลียนแบบความจงรักภักดีทางการเมืองให้กับเด็ก ๆ ในช่วงระยะเริ่มต้นของชีวิตกลุ่มเพื่อนจะช่วยในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้โดยการให้การเรียนรู้ทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้นจนกระทั่งเด็กสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการเมืองได้

4. กลุ่มอาชีพ ถือกันว่ามีผลสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและทางการเมืองให้แก่บุคคลในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคมเมื่อบุคคลได้รับการเตรียมพร้อมที่จะประกอบอาชีพของตนเองจะพบว่าในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีวิธีการ โดยเฉพาะของตนซึ่งอาจจะไม่ซ้ำกันกลุ่มอาชีพอื่นในกรณีของการเรียนรู้ทางการเมืองเช่นกลุ่มชาวนากลุ่มเกษตรกรนอกจากจะช่วยให้สมาชิกใหม่ของกลุ่มได้เรียนรู้ทางสังคมคือระเบียบวิธีการของกลุ่มการอยู่ร่วมกันควรให้ความช่วยเหลือกันและกันในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้หรือมีทักษะทางการเมืองอีกด้วยเพราะในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้มาซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงในกรณีดังกล่าวสมาชิกของกลุ่มบุคคลจะมีการเรียนรู้วิธีการเคลื่อนไหวชุมนุมวิธีการใช้อำนาจต่อรองกับนายจ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือแม้กระทั่งกับรัฐบาลในแง่นี้จะเห็นว่ากลุ่ม (อาชีพ) มีส่วนช่วยให้สมาชิกของกลุ่มได้การเรียนรู้ทางการเมือง

5. สื่อมวลชน (Mass Media) สื่อมวลชนหมายถึงสื่อหรือช่องทางของการสื่อสารมวลชนซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์วิทยุโทรทัศน์ภาพยนตร์หนังสือนิตยสาร โดยทั่วไปมีหน้าที่สำคัญดังนี้คือหน้าที่เสนอข่าวสารเสนอความเห็นบริการศึกษาและทำหน้าที่ทางด้านบันเทิงซึ่งหน้าที่เหล่านี้โดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความเห็นมีผลต่อทัศนคติความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลเพราะข่าวที่เสนอทุกวันส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน

6. สถาบันการเมือง (Political Institution) สถาบันทางการเมืองได้แก่พรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์นอกจากทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนประชาชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐบาลสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศแล้วยังมีส่วนในการทำ

หน้าที่ในการเรียนรู้ทางการเมืองมักจะกระทำโดยผ่านการให้ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์การประชุมปรึกษาหารือการติดต่อเป็นส่วนตัวรวมทั้งการดำเนินงานของพรรคในท้องถิ่นซึ่งถ้าหากกระทำอย่างกระตือรือร้นจะมีส่วนทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในการเมืองได้

จากแนวคิดนี้สามารถสรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political Socialization) เป็นกระบวนการสังคมประเภทหนึ่งหรือการกล่อมเกลாதทางสังคม (Socialization Process) ซึ่งเป็นกระบวนการที่กว้างขวางรอบด้าน การอบรมกล่อมเกลาทักษะทางการเมืองเป็นการอบรมบ่มนิสัย สั่งสอนสมาชิกของสังคมทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ อนามัย ศาสนา นันทนาการ ภาษา และการสื่อสาร การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งเรื่องการเมือง เป้าหมายที่สำคัญของการอบรมกล่อมเกลาทักษะทางการเมือง คือ การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่สมาชิกในสังคม และจะส่งผลให้สมาชิกของสังคมมีพฤติกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้นๆ ในทำนองเดียวกันการที่จะให้คนในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองสอดคล้องกับเป้าหมายของระบบการเมืองต่างๆ ได้นั้น ย่อมต้องมีการอบรมกล่อมเกลาทักษะทางการเมืองให้แก่สมาชิกของสังคมนั้นด้วย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นพพรณ เนตรคำ (2543) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยในชนบทภาคเหนือและภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทย มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในชนบทภาคใต้มีมากกว่าประชาชนในชนบทภาคเหนือ โดยเฉพาะจากเพื่อนบ้านและตัวแทนพรรคการเมือง วิธีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ในชนบทภาคเหนือและประชาชนในชนบทภาคใต้มีความแตกต่างกัน โดยประชาชนในชนบทภาคเหนือจะรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน และการพูดคุยกับผู้นำทางศาสนา ในขณะที่ประชาชนในชนบทภาคใต้จะรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากการดูโทรทัศน์ และการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน
2. ด้านทัศนคติต่อสังคมเมือง พบว่า ประชาชนในชนบทภาคเหนือมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมการเมืองมากกว่าประชาชนในชนบทภาคใต้
3. ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทย พบว่า ประชาชนในชนบทภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยมากกว่าประชาชนในชนบทภาคเหนือ
4. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง พบว่า ประชาชนในชนบททั้งภาคเหนือและภาคใต้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ฐปนรรต พรหมอินทร์ และคณะ (2549) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า

1. พฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางโดยประเด็นสำคัญคือ การมีส่วนร่วมบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยภาพรวมเฉลี่ย

อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นสำคัญคือ ยิงองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้รับสิ่งรื้อทางการเมือง อาทิ เสรีภาพในการรวมกลุ่มในการแสดงออกความคิดเห็นต่าง ๆ ทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมทั้งการมีเสรีภาพ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเมือง ได้อย่างกว้างขวาง ยังมีแนวโน้มจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่กว้างขวางยิ่งขึ้นตามไปด้วย

3. ปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นสำคัญคือ การที่รัฐ องค์กรของรัฐไม่เข้าใจเป้าหมาย บทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหาให้สังคม ให้ประชาชนทำให้ไปมีข้อจำกัดในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย

4. ผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย

5. ผลทางบวก โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นสำคัญคือ การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างพลังต่อรองและสร้างสรรค์สังคมไทย ตลอดจนการเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยให้มีความเข้มแข็ง

6. ผลทางลบ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นสำคัญ คือ การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการทำงานขององค์กรเครือข่ายทำให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชน ขณะเดียวกันมีการโจมตีองค์กรเครือข่ายเหล่านี้รวมทั้งมีการมองว่าองค์กรเครือข่ายทำให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชน ขณะเดียวกันเป็นปฏิกิริยากับรัฐ ถือว่าพฤติกรรมและทัศนคติของรัฐดังกล่าวบั่นทอนพัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย

เยาวเรศ แดงจวง (2549) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้าน เพศ สาขาวิชา ลักษณะการอยู่อาศัยกับ

กรอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูที่ต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ปัจจัยด้านภูมิภาคนาที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

มานิตย์ อินผง (2550) ศึกษาพฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยภูเขา ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนชาวไทยภูเขามีพฤติกรรมทางการเมือง คือส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ไม่เคยลงรับสมัครเลือกตั้ง ไม่เคยดำรงตำแหน่งในอบต. ปัญหาและอุปสรรคของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยภูเขา ได้แก่ ความไม่รู้ การไม่มีปัจจัยเกื้อหนุน การไม่เปิดโอกาสกว้างให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยภูเขา ได้แก่ การให้ความรู้ การส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยเกื้อหนุน การเปิดโอกาสกว้างให้ประชาชนชาวไทยภูเขาเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล

จักรกริช สังขมณี (2555) ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารธนา: วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่นงานวิจัยชิ้นนี้อภิปรายแนวทางการทำความเข้าใจในการเมืองของคนชนบทไทย โดยใช้กรณีศึกษาจาก “ชุมชนปรารธนา” หมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเสนอภาพของ “การเมืองในชีวิตประจำวัน” ของชาวบ้านซึ่งซับซ้อนเกินกว่าจะพิจารณาจากวาระทางการเมืองของการเลือกตั้ง หรือการอธิบายความเป็นตัวแสดงทางการเมืองของคนชนบทอยู่แค่เพียงการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแต่เพียงเท่านั้น งานการศึกษาชิ้นนี้เสนอว่าการศึกษการเมืองในชีวิตประจำวันเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและการรับรู้ทางการเมือง ตลอดจนทำความเข้าใจข้อถกเถียงว่าด้วยการปฏิบัติการทางการเมืองของคนชนบทในปัจจุบัน การศึกษการเมืองในชีวิตประจำวันในชุมชนปรารธนาได้ชี้ให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจการเมือง และเครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้คนในชนบทนั้นได้ก้าวไปสู่สิ่งที่ผู้เขียนเรียกว่า “เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงศีลธรรมของความพึงมีพึงได้” โดยที่อุดมคติและวิถีปฏิบัติของชาวบ้านในชนบทนั้นได้ก้าวไปไกลกว่าการพึงพอใจกับสถานะของการพออยู่พอกินและการพึงพาระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมแล้ว การแสดงออกทางการเมืองของคนในชนบทในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเป็นการสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและผลประโยชน์ที่คนชนบทพึงมีพึงได้ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ข้อเสนอของงานชิ้นนี้เป็นการเสริมมุมมองในเรื่องของ “เจตจำนง” และ “ความมุ่งมาดปรารธนา” ของผู้ปฏิบัติการทางการเมืองให้กับการศึกษการเมืองในชนบท ที่มักจะยกเอาแต่เพียงเรื่องของการเลือกตั้งและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นหมุดหมายของการทำความเข้าใจ

จำเริญสำราญ ทองสิงห์คล (2556) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของพนักงานส่วนตำบลอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของพนักงานส่วนตำบล (2) ความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของพนักงานส่วนตำบล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานส่วนตำบล จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากพนักงานส่วนตำบลทั้งหมดขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 66 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) พนักงานส่วนตำบลมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นและเชื่อถือในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง เป็นผู้มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ (2) พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ไม่ว่าหญิงหรือชายควรมีสติในทางการเมืองสามารถที่จะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลต่อผู้บริหารประเทศ แต่ก็ยังมีแนวคิดที่ว่า ในระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันไม่ควรจะมีการเมือง ภาคประชาชน เช่นกลุ่มเสื้อเหลืองเสื้อแดงเข้ามาเกี่ยวข้อง ทหารควรจะเข้ามาระงับความวุ่นวายจากกลุ่มการเมืองภาคประชาชน

พ.จ.อ.เอกชัย ลำชัยภูมิ (2552) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของพนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชนท้องถิ่นคอนสาร : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลคอนสาร ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชน เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครองของสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประการดังนี้

ประการที่ 1 พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชนได้ให้ความหมายของพฤติกรรมของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม และพฤติกรรมของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่

ประกาศที่ 2 พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชนส่วนใหญ่ต้องการมีพฤติกรรมของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยมีเหตุผลว่าเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจสูงสุดเพราะเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชน ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล โดยระบุว่าการปกครองในระบอบนี้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนทุกคนในประเทศโดยเท่าเทียมและเสมอภาคกัน มีความเชื่อมั่นในความสามารถบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนที่ตนเลือกเข้ามา แสดงว่าผู้ที่เป็นผู้แทนเป็นคนดีที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง ส่วนใหญ่เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ประชาชนทุกคนในประเทศไทยมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันและเสมอภาค และเชื่อมั่นในความเสมอภาคกันของมนุษย์ โดยระบุว่าการปกครองในระบอบนี้ประชาชนมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ควบคุมกำกับ และตรวจสอบ การทำงานของผู้ที่บริหารราชการแผ่นดินของประเทศ ประชาชนทุกคนได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และยอมรับผลการเลือกตั้งที่ยึดหลักของเสียงข้างมากของประชาชน

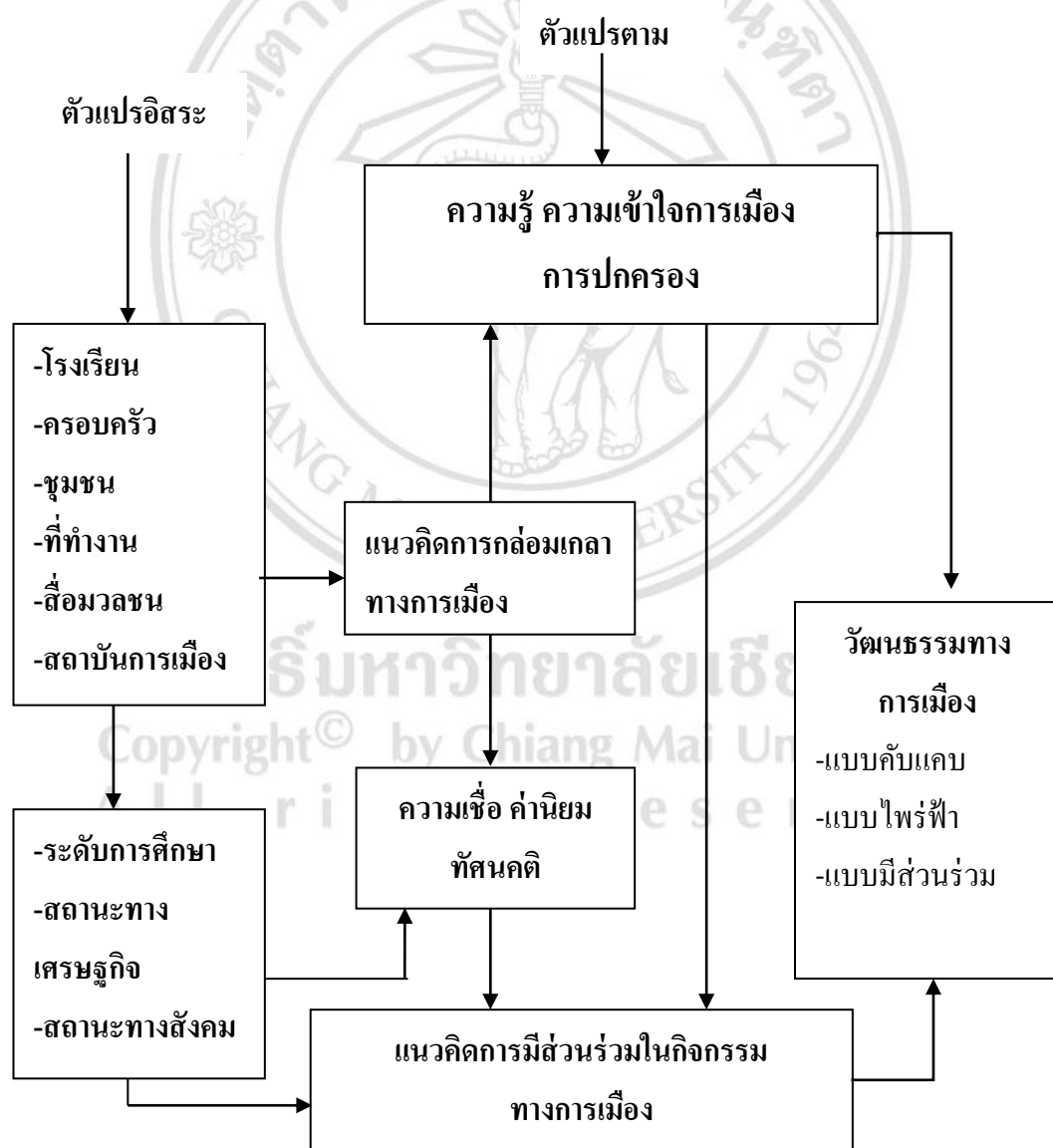
ประกาศที่ 3 พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองของประเทศ เช่น การเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และการไปทำหน้าที่ของประชาชนชาวไทย คือ การไปให้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยมีเหตุผลว่าประชาชนทุกคนต้องออกไปใช้สิทธิทุกครั้ง ส่วนใหญ่มองโลกในแง่ดีและมีความไว้วางใจผู้อื่น ทุกคนที่สมัครรับเลือกตั้งไปทำหน้าที่แทนประชาชนเป็นคนดี และมีความเชื่อมั่นในตัวของผู้แทนที่ของรัฐบาลและสถาบันของทางราชการ โดยมีเหตุผลว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองในทางสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีในการประชุมต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และประธานชุมชน ได้วิพากษ์วิจารณ์การเมืองและเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทางที่ดี

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เหตุที่ผู้วิจัยเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้น เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวมีแนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบแนวทางการทำวิจัยไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของผู้ศึกษา เช่น งานวิจัยของ นวพรรณ เนตรคำ ที่ศึกษาในเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยในชนบทภาคเหนือและภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็สามารถเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยในรูปแบบการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ส่วนงานวิจัยของ

ฐปนรรต พรหมอินทร์ และคณะที่ศึกษาในเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็มีแนวทางเดียวกับผู้วิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งระหว่างเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติกระเหรี่ยง และสุดท้ายงานของ มานิตย์ อินผสง ซึ่งศึกษาในเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยภูเขา ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประชากรชาวไทยภูเขาเชื้อสายกระเหรี่ยง ฯลฯ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยให้แก่งานวิจัยของผู้เขียนได้เป็นอย่างดีประกอบกับงานวิจัยทั้งหมดเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีรูปแบบการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับงานของผู้วิจัย

2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

อธิบายกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วัฒนธรรมทางการเมือง(Political Culture) ตามการศึกษาวิจัยชิ้นนี้มี 3 รูปแบบหลัก ๆ คือ 1.วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม 2.วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า 3.วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ ซึ่งสังคมใดจะมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ดังนี้ 1.ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2.การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งกระบวนการในการเกิดขึ้นของการมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเกิดจาก กระบวนการกล่อมเกลารวมถึงการเมือง ซึ่งมีหลายสถาบันที่กล่อมเกลารวมถึงการเมืองให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ได้แก่ 1.ครอบครัว 2.โรงเรียน 3.ชุมชน 4.ที่ทำงาน 5.สื่อมวลชน 6.สถาบันทางการเมือง ซึ่งสถาบันดังกล่าวทำการกล่อมเกลารวมถึงการเมืองให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองก็ส่งผลให้บุคคล มีความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อระบบการเมือง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งหากบุคคลมีทศนคติที่ดีต่อระบบการเมืองก็ส่งผลให้บุคคลดังกล่าว มีการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับที่สูง แต่หากบุคคลมีทศนคติที่ไม่ดีต่อระบบการเมืองบุคคลก็อาจไม่เข้าร่วมทางการเมือง อีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ ระดับการศึกษา สถานะทางสังคมและสถานะเศรษฐกิจ ซึ่งจากผลการศึกษานักวิชาการพบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูง มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง บุคคลดังกล่าวก็จะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับที่สูงตามไปด้วย ซึ่งเมื่อปัจจัยหลักสองปัจจัยมารวมกัน ก็ส่งผลให้สังคมนั้นมีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น หากสังคมใดประชาชนในสังคมมีความรู้ทางการเมืองสูงและมีการเข้าร่วมทางการเมืองสูงก็ส่งผลให้สังคมดังกล่าวมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม แต่หากสังคมใดประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองก็ส่งผลให้สังคมดังกล่าวมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบตามไปด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved